

tonationalproduktet ville dale. Hvis det derimod er korrekt, at regeringen tillader arbejdsgiverne at »eksternalisere de sociale omkostninger«, måtte vi forvente et fortsat højt udgiftsniveau, da ingen danskere endnu er blevet nægtet et socialt minimum. Således kan begge anklagerne mod regeringen ikke være rigtige på en gang. Et kig i den sidst udkomne udgave af OECD's *Economic Outlook Historical Statistics* viser, at de offentlige udgifter i Danmark gennemsnitlig udgjorde 44,6 pct. af bruttonationalproduktet i 1974-79, men udgjorde 56 pct. i 1980-88. Bortset fra 1986, hvor de offentlige udgifter udgjorde den laveste andel af bruttonationalproduktet i 1980'erne, har udgiftsniveauet været på højde med eller højere, end det var på noget tidspunkt i 1970'erne eller i 1980-81 under den socialdemokratiske mindretalsregering. Faktisk har den borgerlige regering jo ikke formået at leve op til sine løfter om at bringe de offentlige udgifter ned.

Amoroso diskuterer den danske udvikling i et såkaldt regulerings-perspektiv, som vurderer alle offentlige aktiviteter i forhold til en model for politisk regulering af økonomien. Modellen er imidlertid uklart specificeret og resultatet er i stedet en irriterende trang til at skabe kategorier, som antager deres eget liv. Dette bliver helt absurd, når Amoroso først nævner, at den danske model kan forstås som enten »persistent liberalism« eller »corporatism« for derefter at forkaste begge benævnelser med henvisning til styrken af den danske kulturelle og politiske konsensus. Han konkluderer således, at »The 'missing' planning institutions simply aren't needed« (s. 76). Hvis man forventer, at der er en regnbue på himlen hver dag, kan man bruge mange sider på at forklare, hvorfor regnbuen mangler. I Amorosos tilfælde ville det være oplagt at stille spørgsmål ved modelbetragtningernes rimelighed i stedet for at diskutere, hvorfor vores »case« ikke passer til modellen. Resultatet er, at det danske bidrag til den her anmeldte antologi fortæller os mere om politisk rettro blandt den danske akademiske venstrefløj end om organisationsforhold, aftaleforhold og arbejdsmarkedsindflydelse på arbejdsmarkedet.

Jytte Klausen
New School for Social Research
New York

James A. Caporaso (ed.), *The Elusive State. International and Comparative Perspectives*, Newbury Park: Sage Publications, 1989, 285 s., £ 13.95 pb.

Denne samling artikler er udtryk for og resultat af den fornyede interesse for statsbegrebet, der prægede 1980'ernes amerikanske politologi. Redaktørens udgangspunkt er en konstatering af en kløft mellem de to subdiscipliner komparativ politik og international politik, der begge har staten som et centralt begreb. Samlingens formål er at få belyst statens rolle i de to perspektiver, uden at der intenderes forsøg på at overvinde disciplinopsplitningen eller systematiske sammenligninger mellem de to perspektiver.

tonationalproduktet ville dale. Hvis det derimod er korrekt, at regeringen tillader arbejdsgiverne at »eksternalisere de sociale omkostninger«, måtte vi forvente et fortsat højt udgiftsniveau, da ingen danskere endnu er blevet nægtet et socialt minimum. Således kan begge anklagerne mod regeringen ikke være rigtige på en gang. Et kig i den sidst udkomne udgave af OECD's *Economic Outlook Historical Statistics* viser, at de offentlige udgifter i Danmark gennemsnitlig udgjorde 44,6 pct. af bruttonationalproduktet i 1974-79, men udgjorde 56 pct. i 1980-88. Bortset fra 1986, hvor de offentlige udgifter udgjorde den laveste andel af bruttonationalproduktet i 1980'erne, har udgiftsniveauet været på højde med eller højere, end det var på noget tidspunkt i 1970'erne eller i 1980-81 under den socialdemokratiske mindretalsregering. Faktisk har den borgerlige regering jo ikke formået at leve op til sine løfter om at bringe de offentlige udgifter ned.

Amoroso diskuterer den danske udvikling i et såkaldt regulerings-perspektiv, som vurderer alle offentlige aktiviteter i forhold til en model for politisk regulering af økonomien. Modellen er imidlertid uklart specificeret og resultatet er i stedet en irriterende trang til at skabe kategorier, som antager deres eget liv. Dette bliver helt absurd, når Amoroso først nævner, at den danske model kan forstås som enten »persistent liberalism« eller »corporatism« for derefter at forkaste begge benævnelser med henvisning til styrken af den danske kulturelle og politiske konsensus. Han konkluderer således, at »The 'missing' planning institutions simply aren't needed« (s. 76). Hvis man forventer, at der er en regnbue på himlen hver dag, kan man bruge mange sider på at forklare, hvorfor regnbuen mangler. I Amorosos tilfælde ville det være oplagt at stille spørgsmål ved modelbetragtningernes rimelighed i stedet for at diskutere, hvorfor vores »case« ikke passer til modellen. Resultatet er, at det danske bidrag til den her anmeldte antologi fortæller os mere om politisk rettro blandt den danske akademiske venstrefløj end om organisationsforhold, aftaleforhold og arbejdsmarkedsindflydelse på arbejdsmarkedet.

Jytte Klausen
New School for Social Research
New York

James A. Caporaso (ed.), *The Elusive State. International and Comparative Perspectives*, Newbury Park: Sage Publications, 1989, 285 s., £ 13.95 pb.

Denne samling artikler er udtryk for og resultat af den fornyede interesse for statsbegrebet, der prægede 1980'ernes amerikanske politologi. Redaktørens udgangspunkt er en konstatering af en kløft mellem de to subdiscipliner komparativ politik og international politik, der begge har staten som et centralt begreb. Samlingens formål er at få belyst statens rolle i de to perspektiver, uden at der intenderes forsøg på at overvinde disciplinopsplitningen eller systematiske sammenligninger mellem de to perspektiver.

Bogen er – ikke overraskende for en artikelsamling – ret heterogen. Den rummer både rent teoretiske diskussioner og diskussioner med anknytning til konkrete analyser, spændende fra staten i Tyskland og Frankrig over stat-marked-problematikken i Kina til en diskussion af suverænitetssudøvelse på verdenshavene i relation til sørøveriets afvikling.

Hermed viser den selvfølgelig spændvidden i den aktuelle statsdiskussion, og den viser nok især, hvor flimrende billedet er, som titlen også fortæller. Dels fordi de teoretiske bidrag er ret så disparate, dels fordi man langt fra fornemmer, at man hermed er kommet rundt om den aktuelle statsteoretiske diskussion. Bindet virker meget amerikansk, og man savner de europæiske bidrag. For blot at nævne et par eksempler er navne som Jessop og Hirsch stort set fraværende.

Blandt de mere kendte bidragydere er *James N. Rosenau*, der skriver om »the State in an Era of Cascading Politics«. Han hæfter sig især ved den øgede interdependens, der skaber nye interne og eksterne udfordringer for staterne, og som gør afbalanceringen af interne og eksterne krav til et stadigt mere påtrængende problem. Videre argumenterer han for, at staterne i denne proces på en gang udvider deres aktivitetsområder og kompetencer og samtidig får svækket deres evne til autonomt at påvirke omgivelserne. Især understreger han staternes svækkelse, og fremhæver, at stater kan bryde helt sammen. Dette synspunkt skærper han nok ud over, hvad de fleste vil kunne acceptere, for eksempel med formuleringen: »states are always on the edge of collapse« (p. 37). Men selvfølgelig er det en effektiv måde at få slået fast, at stater er historisk relative størrelser, der opstår og kan forgå, og hvis løbende persistens kræver en indsats. Derudover er det artiklens ærinde at præsentere adaptionsperspektivet og den tilhørende terminologi (der er velkendt i dansk sammenhæng, og som der ikke her føjes nyt til), ifølge hvilket staterne opfattes som værende i en stadig adaptionsproces, udsat for interne og eksterne krav og udfordringer, der skal afbalanceres med hinanden. Dette perspektiv hævdes at være stadig mere relevant, netop fordi det fokuserer på dynamikken i staternes virkemåde i en stadigt mere krævende balancegang mellem indre og ydre krav. Artiklen får herved også karakter af et forsøg på at sælge adaptionsperspektivet på et nyt statsteoretisk marked. Om denne markedsføring lykkes er en anden sag. Det kan i hvert fald fortsat diskuteres, om adaptionsperspektivet, som hævdes af Rosenau, er særligt velegnet til syntese af de forskellige teorier og begrebsdannelser vedrørende staten, og Rosenaus egen gennemgang af den statsteoretiske diskussion i denne artikel er alt for summarisk til at godtgøre dette.

Stephen D. Krasner præsenterer i sit bidrag et institutionalistisk perspektiv på suverænitetetsbegrebet. Hans udgangspunkt er det modsatte af Rosenaus: Stater er stærke institutioner med en betydelig overlevelsessevne. Han retter især sin argumentation mod utilitaristiske og funktionelle opfattelser, hvor staten ses som afledt af og rationel i forhold til krav og behov i omgivelserne. Imod dette argumenterer han for institutionernes eget liv, deres træghed og evne til at reproducere sig selv, også når de ikke er funktionelle. Netop dette opfattes som et stadigt mere påtrængende problem i dagens verden, hvor der hævdes at være en voksende kløft mellem den politiske magts organisering i det internationale system og funktionelle målsætninger, både sikkerhedsmæssige og økonomiske. Derfor er det nød-

vendigt med radikal nytænkning: »it is time to reflect on the nature of sovereignty; to make problematic for the study of international relations what has previously taken as a given.« (p. 89). Artiklen når dog ikke længere end til at stille problemet. Der er ingen forsøg på at beskrive denne kløft nærmere, og Krasner er vel i øvrigt ikke den første, der hævder, at statssystemet er ude af trit med tidens krav. Artiklens vigtigste pointe er derfor den, at staterne og dermed statssystemet besidder en egen selvstændighed, og at der er tale om »a powerful institutional structure, one that will not be easily dislodged regardless of changed circumstances in the material environment« (p. 93). Og selv om han, som flere af de øvrige forfattere i bindet, gør sig stor umage med at forklare, hvorledes det lancerede synspunkt adskiller sig afgørende fra den hidtidige forskning, så sidder man tilbage med en følelse af at have hørt det før.

Ted Robert Gurr præsenterer i artiklen »War, Revolution, and the Growth of the Coercive State« nogle generelle hypoteser om sammenhængen mellem staternes indre og ydre voldsanvendelse, med det formål at udvikle teori, der kan forklare fænomenet »Garrison states«. Herved forstås stater med store militære og/eller interne sikkerhedsapparater, hvis elites politiske kultur anerkender ekstrem magtanvendelse. Som et karakteristisk eksempel på Gurrs ræsonnementer kan nævnes »proposition 3: Frequent involvement in violent international conflict, and relative success in those conflicts, leads to the development of militarized states«. Denne hypotese er afledt af mere generelle teser, blandt andet at stater, der ofte er involveret i voldelige konflikter, tenderer mod at udvikle specialiserede magtanvendelsesinstitutioner og mod at udvikle en politisk kultur i eliten, der accepterer magtanvendelse som reaktion på udfordringer og trusler. Hypoteserne begrundes med rent teoretiske ræsonnementer, og de variabler, der bringes i spil, er, ud over deltagelse i eksterne konflikter, det interne konfliktniveau, staternes relative magtkapacitet og deres mere eller mindre demokratiske karakter og foretrukne strategier til løsning af interne konflikter.

Til forskel fra ovennævnte bidrag, der ser på staten i det internationale system og på sammenhængen mellem dette og det nationale niveau, ser Andrew Kirby kun på det sidstnævnte. Han går endda et skridt videre, idet han også retter opmærksomheden mod de lokale myndigheder, som titlen »State, Local State, Context, and Spatiality« angiver. Artiklen tager udgangspunkt i spændingsforholdet mellem statens homogenisering af samfundet og den altid givne heterogenitet, der følger af regioners og lokaliteters natur- og historiegivne forskellighed. I dette spændingsforhold bestemmes de lokale myndigheder som værende på en gang en del af det nationale statsapparat og samtidig en del af det civile samfund, der jo altid er lokalt bundet. Politiske handlinger, der retter sig imod staten, kan optræde i »local governments«, der derfor udgør et centralt – eller rettere et vigtigt, men decentralt – skæringspunkt mellem staten og det civile samfund. Med disse overvejelser, der selvfølgelig ikke kan ydes retfærdighed her, tager Kirby en problemstilling op, der er ret forsømt i statsteorien, og yder selv et ganske interessant bidrag til dens behandling. Kirbys artikel er i øvrigt den eneste af de her omtalte, der ikke tidligere er publiceret i *Comparative Political Studies* (Vol. 21. nr. 1, 1988), hvorfra fem af bogens ni artikler stammer.

Flere af de øvrige bidrag kan fortjene kommentarer. Men med ovenstående skulle der være sagt tilstrækkeligt til at give indtryk af en artikelsamling, der punktvis rummer interessante bidrag til den statsteoretiske diskussion, men som ikke bringer væsentlige teoretiske nyheder (måske bortset fra Kirbys bidrag) eller konkrete forskningsresultater, og som heller ikke giver den solide oversigt over et bestemt emneområde, som kan være sådanne samleværkers fortjeneste og gøre dem anvendelige i undervisningssammenhæng.

Morten Ougaard
SPRØK
Handelshøjskolen i København

Michael Clarke and Ron Hague (eds.), *European Defence Cooperation: America, Britain and NATO*, Fulbright Papers 7, Manchester: Manchester University Press, 1990, 177 s., £ 35.00.

Dette er en bog om »special relationship«, om det mest omtalte særlige forhold efter anden verdenskrig: USA-UK. Men det er også en bog om dette forholds bredere kontekst: relationerne på det sikkerhedspolitiske område mellem Vesteuropa og USA. Det vil sige meget konkret om etableringen af det, som allerede præsident Kennedy kaldte »A european pillar«.

Hvad kan vi bruge sådan en bog til, som er baseret på papers skrevet til det 7. Fulbright kollokvium i Newcastle i 1987 og som udkom i sommeren 1990. Når de to områder, som bogen analyserer – special relationship og europæisering – har fået en helt ændret placering i international politik? Når det, der er sket i den mellemliggende periode indikerer intet mindre end en transformation af det eksisterende internationale system? Hvad skal vi med analyser, som vurderer 1990'erne ud fra et bipolar system, når verden nu – efter USSR's totale frivillige kapitulation i den kolde krig – med alle de vestlige krigsmål ikke alene opfyldt men overopfyldt – er organiseret på en helt ny måde? Når det nye mønster overordnet har en unipolær politisk struktur, med USA som primus inter pares – og når der samtidig findes en atomar-strategisk bipolaritet side om side med en økonomisk multipolaritet?

Er der nogen ny teoretisk indsigt at hente i bogen? Nej. Der er udpræget tale om policyorienterede indlæg. Mange af artiklerne er skrevet af embedsmænd (Alfred Cahen, David Coper, Simon Lunn og Capt. Heather Wilson). Men uanset det tidsmæssige handicap og uanset det kraftige policyorienterede islæt rummer bogen visse interessante perspektiver.

For det første ved sit tilbageblik på og den generelle vurdering af »the special relationship« og for det andet ved sine generelle overvejelser vedrørende det amerikansk-europæiske sikkerhedspolitiske mønster.

Rod Hague skildrer kort og præcist the ups- and downs på det første område, »the special relationship«, og konkluderer, at det »has primarily been a device by